

СТАНОВИЩЕ

от Доц. д-р Минко Стоев Хаджийски

ВТУ „Св.Св. Кирил и Методий”

на дисертационния труд на Мирена Колева Василева на тема „Семейна среда и преживяване на стрес в юношеска възраст”, представен за придобиване на образователна и научна степен „доктор по психология”, по научна специалност „3.2. Психология”

Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Въпросът за стреса и неговото влияние върху живота на хората отдавна е известен като психологически проблем. От излизането на култовата книга на Х. Селие преди повече от половин век, той е бил обект на различни изследвания и интерпретации, които фокусират върху стимулите, които го предизвикват, реакцията на личността, нейните ресурси, състоянието на средата. Извън фундаменталните изследвания, научните търсения засягат проявата на явлението в практико-приложен план по отношение на отделни категории /главно професионални/ хора и ситуации.

В този смисъл идеята да се разгледа преживяването на стреса в контекста на зависимостите от характеристиките на определена възраст и влиянието на семейството, сама по себе си е актуална и значима. Освен това даването на отговор на въпроси, свързани със сложната система на взаимозависимости на личностни особености, семейни интеракции и поведения за справяне е впечатляващ опит за проверка и конкретизиране на една утвърдена био-психо-социална концепция.

Оценка на научно-приложните резултати и приноси на дисертационния труд

Дисертацията на Мирена Василева има следните по-значими приносни резултати и достойнства:

1. Идеята да се свърже стреса като всеобщ проблем с проблемната възраст на юношеството в зависимост от сложната система от връзки и взаимодействия на семейството е намерила конкретна реализация в извеждане на ясен и разбираем модел. Този модел на преживяване на стреса, включва предшестващи, медиаторни и изходни променливи, които са проследими и подлежащи на изследване. При него семейната среда не е просто рамка, на тяхната реализация, а фактор влияещ на резултата и последствията.

2. Удачно за случая е позоваването на концепцията на Р.Лазаръс за стреса като резултат на релацията личност-среда. Това позволява разглеждане на проблема в по-надеждната за психологическо изследване и изводи парадигма когниция - емоция - мотивация, отколкото в традиционната за стреса стимул-реакция.
3. Методологията и методиката на изследването са впечатляващи. Използвани са много и различни методи и богат психологически инструментариум. Самото изследване е поставено правилно и перфектно проведено. Получените резултати са надлежно обработени с математико-статистически методи и нагледно представени в таблици, схеми и диаграми. Това помага за по-доброто разбиране на сложната констелация на изследваните параметри и влияния, както и извеждане на ясни резултати.
4. Направените изводи са много и значими с оглед на заложения теоретичен модел и възприетата изследователска стратегия. Те отразяват различните корелативни зависимости между изследваните променливи и съставляващите ги елементи. При добра интерпретация биха били полезни в практико - приложен педагогически и семейно-консултативен план.
5. Особено внимание като практически принос заслужава направения извод за състоянието на семейната система, определена като „слабост на семейството и родителското поведение”. Корелацията на „ниска сплотеност и подкрепа” с „емоционален дефицит на нежност и контрол” при медиаторното влияние на възприет стрес, не само е причина за негативни емоции при юношите. Като се отразява зле върху базовите емоционални потребности, това става предпоставка за бъдещи проблеми в психо-социалното развитие и функциониране, включително асоциалност и дори патология.

Критични бележки

По същностни страни на основните тези и тяхното доказване в дисертацията нямам критични бележки. Основната ми критика е към начина и формата на направените изводи и обобщения. Считам, че работата би спечелила ако те бяхо по- опростени, ясни и конкретни. Така по-добре би се усетило и практическото им значение.

В първа глава се лансира твърдението , че основните функции на семейството са възпитателната и социалната, което е вярно, но непълно, защото се пропускат емоционалната и осигуряващата.

Заклучение

В заключение намирам, че дисертационният труд на Мирена Василева „Семейна среда и преживяване на стрес в юношеска възраст” е задълбочен, полезен за практиката и интересен. Считам, че отговаря напълно на изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор по психология”.

Оценка на дисертационния труд

Давам **положителна оценка** и препоръчвам на уважаемото жури да присъди на Мирена Колева Василева образователната и научна степен „доктор по психология”.

25.04. 2013 г.

Член на журито:

/ Минко Хаджийски/